

## บทที่ 3

### มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจสินค้าเกษตร ทรัพย์สินพืชผักและผลไม้

สินค้าเกษตรจำพวกพืชผักและผลไม้ที่บริโภคกันนั้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศทั้งยังมีการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ โดยแต่ละประเทศเองต่างก็มีบทบัญญัติของกฎหมายในการควบคุมสินค้าเกษตรจำพวกพืชผักและผลไม้เพื่อเป็นการป้องกันและคุ้มครองดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนในประเทศนั้นๆ ในบทนี้จึงจะทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการควบคุมการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าเกษตรจำพวกพืชผักและผลไม้ของประเทศไทย เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ

#### 3.1 ความตกลงเกี่ยวกับอาหารและเกษตรของคณะกรรมการมาตรฐานอาหารของ CODEX (CODEX ALIMENTARIUS COMMISSION)<sup>1</sup>

CODEX คือ โครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศทำหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานอาหาร (Codex Standard) ให้ประเทศสมาชิกรับไปใช้เป็นเกณฑ์ปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างเดียวกันโดยเน้นในด้านความปลอดภัย สุขอนามัยของผู้บริโภคโดยมีประเทศต่างๆ เป็นสมาชิกอยู่ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ในหัวข้อนี้จึงทำการศึกษารายละเอียดของ Codex

##### 3.1.1 ความหมาย

Codex เป็นชื่อที่ใช้เรียกคณะกรรมการโครงการมาตรฐานอาหาร FAO<sup>2</sup>/WHO<sup>3</sup> (Codex Alimentarius Commission-CAC) มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานอาหารให้เป็นมาตรฐานสากล นอกจากนี้คำว่า “Codex” เป็นคำที่ใช้เรียก “Codex Alimentarius” ซึ่งมาจากภาษาละติน หมายถึง “Food Code” ด้วย

---

<sup>1</sup> สำนักมาตรฐานสินค้าและระบบคุณภาพ สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. Codex Thailand. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://www.acfs.go.th/codex/index.php>

<sup>2</sup> องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations).

<sup>3</sup> องค์การอนามัยโลก (World Health Organization).

### 3.1.2 ความเป็นมา

พ.ศ. 2443 มีการรวมกลุ่มของสมาคมที่ค้าขายสินค้าอาหารที่อำนวยความสะดวกในการค้าอาหารระหว่างประเทศ โดยใช้ช่องทางของการใช้มาตรฐานที่ปรับเข้าหากัน เพื่อลดการกีดกันทางการค้า อันเนื่องมาจากกฎ ระเบียบ และมาตรฐานที่แตกต่างกัน

พ.ศ. 2504 องค์การ FAO และ WHO และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เสนอให้มีการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ โดยมี FAO และ WHO เป็นผู้รับผิดชอบ

พ.ศ. 2505 ที่ประชุม Joint FAO/WHO Food Standards Conference เสนอให้ตั้ง Codex Alimentarius Commission เพื่อทำหน้าที่บริหารโครงการ Joint FAO/WHO Food Standards และกำหนดมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ

พ.ศ. 2506 ที่ประชุม World Health Assembly เห็นชอบโครงการ Joint FAO/WHO Food Standards และตั้ง Codex Alimentarius commission อย่างเป็นทางการ

### 3.1.3 วัตถุประสงค์

Codex มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศให้เป็นมาตรฐานสากล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการค้าระหว่างประเทศ

### 3.1.4 อำนาจหน้าที่

1) พิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ อันจะได้อาศัยเป็นเหตุผลในการโต้แย้ง หรือยอมรับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ

2) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการที่รัฐบาลจะยอมรับหรือไม่ยอมรับมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ รวมทั้งเสนอความเห็นเพื่อที่จะให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามมาตรฐานอาหารดังกล่าว และติดตามผลงานนั้น

3) กำหนดแผนงานที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับงานของโครงการมาตรฐานอาหาร FAO/WHO และติดต่อประสานงาน รวมทั้งจัดส่งผู้แทนประเทศไทยไปร่วมประชุมในคณะกรรมการโครงการมาตรฐานอาหาร FAO/WHO คณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการวิชาการสาขาต่างๆ

4) พิจารณาดำเนินการ ติดต่o ร่วมมือ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศที่ทำงานเกี่ยวกับมาตรฐานอาหาร

5) แต่งตั้งคณะกรรมการสาขาต่างๆ เพื่อช่วยเหลือกิจการหรือพิจารณาเรื่องต่างๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

6) ปฏิบัติการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี

### 3.1.5 ความสำคัญของมาตรฐาน Codex

มาตรฐาน Codex เป็นมาตรฐานที่องค์การการค้าโลก (World Trade Organization-WTO) ให้การยอมรับ ตามความตกลงว่าด้วยอุปสรรคเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barrier to Trade; TBT) และความตกลงว่าด้วยการบังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measure; SPS) ที่ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศ และแนะนำให้ประเทศใช้มาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อกำหนดมาตรการของประเทศ และจะใช้เป็นมาตรการที่จะเป็นข้อตัดสินในกรณีที่เกิดข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ

การดำเนินงานกำหนดมาตรฐานของ Codex มีหลักการความสอดคล้อง (Harmonization) ความเท่าเทียม (Equivalence) การประเมินความเสี่ยงและตรวจสอบระดับของความคุ้มครองสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชและหลักการความโปร่งใส (Transparency) มาตรฐาน Codex จึงเป็นมาตรการที่เหมาะสมทางด้านความปลอดภัยอาหารในการปกป้องความปลอดภัยของผู้บริโภคและอำนวยความสะดวกต่อการค้า

- 1) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน Codex (Codex Contract Point)
- 2) พิจารณาร่างมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อหาข้อสรุป เหตุผลในการโต้แย้ง หรือยอมรับมาตรฐานนั้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ
- 3) พิจารณา ผลักดัน และส่งเสริมให้การกำหนดมาตรฐานของ Codex สอดคล้องตามมาตรฐานของประเทศไทย
- 4) กำหนดแผนงานที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับงานของ Codex และติดต่อประสานรวมทั้งจัดส่งผู้แทนประเทศไทยไปร่วมประชุมในคณะกรรมการ คณะกรรมการสาขาต่างๆ และคณะกรรมการประสานงานกลุ่มภูมิภาค
- 5) พิจารณาดำเนินการ ติดต่o ร่วมมือ และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศในด้านมาตรฐานอาหาร
- 6) พิจารณาเสนอการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจสาขาต่างๆ เพื่อพิจารณางานที่เกี่ยวข้องกับ Codex

### 3.2 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับพืชผักและผลไม้

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะการค้าเสรี ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพกสิกรรมรายได้หลักของประเทศจึงมาจากสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรที่เป็นพวกพืชผักและผลไม้ ถ้าหากไม่มีความปลอดภัยแล้ว ก็จะส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้บริโภคในระยะยาว ดังนั้นเราควรศึกษาถึงบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสินค้าเกษตรจำพวกพืชผักและผลไม้ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของตัวผู้บริโภคเอง หรือหน่วยของรัฐที่รับผิดชอบดูแลธุรกิจประเภทนี้ รวมถึงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคอันเกี่ยวกับธุรกิจประเภทนี้ด้วย

#### 3.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมพืชผักและผลไม้

##### 3.2.1.1 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีซึ่งเป็นวัตถุอันตราย ปัจจุบันมีหน่วยงานรับผิดชอบ 6 หน่วยงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ โดยกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบวัตถุอันตรายที่นำไปใช้ในทางการเกษตร ยกเว้นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทางการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อควบคุมดูแลมิให้นำวัตถุอันตรายมาใช้ในกิจการอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อมและกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการควบคุมวัตถุอันตรายไว้ พร้อมกับจัดระบบบริหารการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลไว้ด้วย ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการควบคุมการใช้สารเคมีทางการเกษตรและการตรวจค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง (Maximum Residue Limit : MRL)

สาระสำคัญของกฎหมายคือ ควบคุมวัตถุอันตรายได้ทุกชนิด เป็นกฎหมายกลางที่หน่วยงานต่างๆ สามารถนำส่วนที่เกี่ยวข้องในกฎหมายนี้ไปใช้ได้ พระราชบัญญัตินี้ได้แบ่งชนิดของวัตถุอันตรายไว้ 4 ชนิดคือ วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ถึงวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 แบ่งการควบคุมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ควบคุมโดยการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย ควบคุมโดยการอนุญาต ผู้ที่ได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนแล้วต้องขออนุญาตในการนำเข้า ส่งออก ผลิต และมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 และการควบคุมหลังการขึ้นทะเบียนและอนุญาต

กฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติให้มี “คณะกรรมการวัตถุอันตราย” ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธานกรรมการ
- 2) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- 3) อธิบดีกรมการขนส่งทางบก

- 4) อธิบดีกรมการค้าภายใน
- 5) อธิบดีกรมการแพทย์
- 6) อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
- 7) อธิบดีกรมส่งเสริมเกษตร
- 8) อธิบดีกรมวิชาการเกษตร
- 9) อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
- 10) อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
- 11) เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา
- 12) เลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
- 13) เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- 14) ผู้แทนกระทรวงกลาโหม
- 15) ผู้แทนกระทรวงคมนาคม
- 16) ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินสิบคนเป็นกรรมการ และอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้แทนกรมธุรกิจพลังงาน ผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร ผู้แทนสำนักคณะกรรมการอาหารและยาและผู้แทนสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย มาตรการและแผนการกำกับดูแลวัตถุอันตรายเมื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว
- 2) ให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในการออกประกาศตามมาตรา 18 วรรคสอง และมาตรา 36 วรรคหนึ่ง
- 3) ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกประกาศตามมาตรา 20 มาตรา 20/1 มาตรา 36 วรรคสาม มาตรา 37 วรรคสอง มาตรา 43 มาตรา 44 และมาตรา 47(5)
- 4) ให้คำแนะนำแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียน หรือเพิกถอนทะเบียนวัตถุอันตราย
- 5) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม หน่วยงานผู้รับผิดชอบ และพนักงานเจ้าหน้าที่ในเรื่องใดๆ เกี่ยวกับวัตถุอันตราย
- 6) พิจารณาเรื่องร้องเรียนจากผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากวัตถุอันตราย

7) แจ้างหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุอันตรายให้ประชาชนได้ทราบในการนี้จจะระบุชื่อของวัตถุอันตรายหรือชื่อของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องด้วยก็ได้

8) สอดส่องดูแล ให้คำแนะนำ และเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายต่างๆ ให้ปฏิบัติการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

9) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการควบคุมวัตถุอันตรายและการป้องกันและเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆของรัฐ

10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

### 3.2.1.2 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการควบคุมอาหารที่ไม่ปลอดภัย สารสำคัญคือ กำหนดให้มีการประกาศให้อาหารใดเป็นอาหารควบคุมเฉพาะ กำหนดให้มีการขออนุญาตเพื่อผลิตจำหน่าย หรือเพื่อนำเข้าเพื่อจำหน่ายอาหาร มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมความปลอดภัยของพืชผักและผลไม้โดยห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายซึ่งอาหารไม่บริสุทธิ์ และได้ให้คำนิยามของคำว่าอาหารไม่บริสุทธิ์ คือ อาหารที่มีสิ่งที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจ็บป่นอยู่ด้วย อาหารที่มีสารหรือวัตถุเคมีเจ็บป่นอยู่ในอัตราที่อาจเป็นเหตุให้คุณภาพของอาหารนั้นลดลง เป็นต้น

กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการอาหาร” ซึ่งประกอบไปด้วย

- 1) ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการ
- 2) เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา
- 3) อธิบดีกรมอนามัยหรือผู้แทน
- 4) อธิบดีกรมการแพทย์หรือผู้แทน
- 5) อธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อหรือผู้แทน
- 6) อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์หรือผู้แทน
- 7) อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์บริการหรือผู้แทน
- 8) อธิบดีกรมการค้าภายในหรือผู้แทน
- 9) อธิบดีกรมศุลกากรหรือผู้แทน
- 10) ผู้แทนกระทรวงกลาโหม

11) ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

12) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินเก้าคนและให้รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการกอง ควบคุมอาหารเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ให้คำแนะนำ ความเห็นแก่รัฐมนตรีหรือผู้อนุญาต แล้วแต่กรณี ในเรื่องดังต่อไปนี้

1) การออกประกาศตามมาตรา 6

2) การวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 19

3) การเพิกถอนทะเบียนตำรับอาหารตามมาตรา 39

4) การปฏิบัติการตามมาตรา 44

5) การพักใช้ใบอนุญาตหรือการเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 46

### 3.2.1.3 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551

ประเทศไทยกำลังเร่งรัดพัฒนาสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน โดยที่ในปัจจุบันสินค้าเกษตรหลายชนิดทั้งที่ผลิตขึ้นในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศยังไม่มีมาตรฐานใช้บังคับเป็นเหตุให้สินค้าเกษตรด้อยคุณภาพและไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคประชาชนขาดความเชื่อถือ และส่งผลกระทบต่อการประกอบกิจการค้าสินค้าเกษตรของไทย ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศโดยรวม จึงมีการตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการกำหนดมาตรฐานและการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร ส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานเพื่อความปลอดภัยหรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจจะเกิดแก่ประชาชนหรือแก่กิจการค้าสินค้าเกษตรหรือเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริโภคในการบริโภคพืชผักและผลไม้ เพราะเป็นการกำหนดมาตรฐานของสินค้าเกษตรให้มีความปลอดภัย โดยแบ่งมาตรฐานเป็นสองประเภท คือมาตรฐานบังคับกับมาตรฐานทั่วไป ทั้งได้มีการให้ความหมายของคำว่า “สินค้าเกษตร” ไว้ด้วย และได้กำหนดหลักเกณฑ์ของผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานอันจะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐ

ในบทบัญญัติมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มี “คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร” อันประกอบไปด้วย

1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

2) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการ

3) เลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

4) เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา

5) เลขานุการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

6) อธิบดีกรมการข้าว

7) อธิบดีกรมประมง

8) อธิบดีกรมปศุสัตว์

9) อธิบดีกรมวิชาการเกษตร

10) อธิบดีกรมศุลกากร

11) ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

12) ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์

13) ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม

14) ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน

15) ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน

และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินสามคน เป็นกรรมการและให้ผู้  
อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการ

มีคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมและดำเนินการ  
มาตรฐานสำหรับสินค้าเกษตร

2) พิจารณาเสนอแนะต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนด แก้ไข และยกเลิกมาตรฐานตาม  
พระราชบัญญัตินี้

3) พิจารณาเสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศตามพระราช  
บัญญัตินี้

4) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นตามมาตรา 18

5) พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของสำนักงานตามมาตรา 57

6) ออกประกาศ และคำสั่งอื่นใดเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

7) พิจารณาข้อมูลทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐาน

8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

### 3.2.2 ความหมายของ “พืชผักและผลไม้”

จากการศึกษาพบว่า ความหมายของคำว่า “พืชผักและผลไม้” อาจแบ่งได้ตามความหมายตามพจนานุกรมและกฎกระทรวงที่ออกตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่า “พืช” นั้น พจนานุกรม ให้คำนิยามว่า “พืช” หมายถึง เมล็ดพันธุ์ไม้สิ่งที่จะเป็นพันธุ์ต่อไป พรรณไม้ที่งอกอยู่ตามที่ตั้ง<sup>4</sup>

ความหมายของคำว่า “ผัก” นั้น พจนานุกรม ให้คำนิยามว่า “ผัก” หมายถึง พืชที่ใช้เป็นอาหาร ใช้เป็นค่านำหน้าชื่อพืชบางจำพวก เช่น ผักกาด ผักกูด ผักปลาบ ผักหนอก<sup>5</sup>

ความหมายของคำว่า “ผลไม้” นั้น พจนานุกรม ให้คำนิยามว่า “ผลไม้” หมายถึง ลูกไม้, ผลของต้นไม้<sup>6</sup>

ความหมายของคำว่า “ผักและผลไม้” ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การส่งสินค้าผักและผลไม้ออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ให้คำนิยามว่า “ผักและผลไม้” หมายความว่า ผักและผลไม้ทุกชนิดทั้งที่ได้จากพืชบก พืชน้ำ และพืชประเภทอื่น รวมทั้งส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เช่น ต้น ตา ตอ แขนง กิ่ง ใบ ราก เหง้า หัว ดอก ผล และเมล็ด รวมทั้งเชื้อและสปอร์ของเห็ด<sup>7</sup>

ความหมายของคำว่า “ผักและผลไม้สด” ตามประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจดทะเบียนผู้ส่งออกผักและผลไม้สด ไปสหภาพยุโรป “ผักและผลไม้สด” หมายความว่า ส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดของพืชประเภทผักและผลไม้ที่ส่งออกในสภาพสด<sup>8</sup>

<sup>4</sup> พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.

<sup>5</sup> แหล่งเดิม.

<sup>6</sup> แหล่งเดิม.

<sup>7</sup> ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การส่งสินค้าผักและผลไม้ออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2546.

<sup>8</sup> ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจดทะเบียนผู้ส่งออกผักและผลไม้สด ไปสหภาพยุโรป.

### 3.2.3 ผู้บริโภค

กล่าวได้ว่าผู้บริโภคเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบกลุ่มแรก และได้รับผลกระทบมากที่สุดจากสินค้าที่ออกจำหน่ายยังท้องตลาด การให้ความคุ้มครองของรัฐอาจไม่เพียงพอ ดังนั้น การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ตัวผู้บริโภคเองจึงมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของผู้บริโภคเช่นกัน

#### 3.2.3.1 ภายในประเทศ

##### 1) สำนักงานคณะกรรมการผู้บริโภค<sup>9</sup>

เมื่อปี พ.ศ. 2521 ได้มีเจ้าหน้าที่ของสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์การอิสระที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง จัดตั้งโดยสมาคมผู้บริโภคของประเทศต่างๆ รวมตัวกันมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้เข้ามาชักชวนองค์การเอกชนในประเทศไทยให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้บริโภคนั้นเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากองค์การเอกชนของประเทศไทยในขณะนั้นยังไม่พร้อมที่จะดำเนินงาน

อย่างไรก็ตาม สหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศก็ได้ยื่นข้อได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาชักชวนอีกหลายครั้ง จนกระทั่งในครั้งที่ 3 องค์การเอกชนของประเทศไทยที่ได้รับการชักชวนได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาปัญหาของผู้บริโภค มีชื่อว่า “กรรมการศึกษาและส่งเสริมผู้บริโภค” ในปี พ.ศ. 2514 และได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมาในภาคเอกชน รวมทั้งได้ประสานงานกับภาครัฐบาล จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2519 รัฐบาลสมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีได้จัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นคณะหนึ่งโดยมีรองนายกรัฐมนตรี พลตรี ประมาณ อติเรกสารเป็นประธานกรรมการ แต่คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้สลายตัวไปพร้อมกับรัฐบาลในยุคนั้นตามวิถีทางการเมือง

รัฐบาลสมัยต่อมาซึ่งมี พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการคุ้มครองผู้บริโภค จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นอีกครั้งโดยมีรองนายกรัฐมนตรีนายสมภพ โทตระกิตย์ เป็นประธานกรรมการปฏิบัติงานโดยอาศัยอำนาจของนายกรัฐมนตรี และศึกษาหามาตรการถาวรในการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งในหลักทางสาระบัญญัติ และการจัดองค์กรของรัฐเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค จึงได้พิจารณากร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและรัฐบาลได้นำเสนอต่อรัฐสภามีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ให้เป็นกฎหมายได้ รัฐบาลจึงได้นำร่างขึ้นกราบบังคมทูล ซึ่งได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติได้ตั้งแต่วันทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2522 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม 2522 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม 2522 เป็นต้นมา โดยให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ

<sup>9</sup> สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2552). *สกบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค*. หน้า 1.

ฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันการเสนอขายสินค้าและบริการต่างๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจ โฆษณา ได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้น ในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยการกำหนดคุณภาพและราคาของ สินค้าหรือบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นการไม่คุ้มค่า และผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะเสาะเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้และในบางกรณีก็ไม่อาจจะระงับหรือยับยั้งการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่ สมควรมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้า และผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็น ต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติให้มีองค์กรของรัฐในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ได้แก่ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และคณะกรรมการ เฉพาะเรื่อง ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาและคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก รวมทั้งได้บัญญัติให้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อปฏิบัติงานและให้ผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิการใช้บริการ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยให้สังกัดอยู่ในสำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาลและคำสั่งของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รวมทั้งเพื่อความสะดวกในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้รับการยกฐานะเป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตามพระกฤษฎีกา (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 116 ตอนที่ 40 ก วันที่ 20 พฤษภาคม 2542) ตั้งแต่วันที่ 21 พฤษภาคม 2542

#### (1) อำนาจและหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นหน่วยงานซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรมสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัตินั้นมีอยู่ 7 ประการ ซึ่งได้ปฏิบัติการเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภค ดังนี้

ก. รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณา ดำเนินการต่อไป ผู้บริโภคทุกท่านที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือได้รับอันตรายจากสินค้า หรือบริการใดสามารถร้องเรียนได้ที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือการช่วยกันสอดส่องและแจ้งมายังสำนักงานฯ นั้น เป็นสิทธิที่ผู้บริโภคพึงกระทำได้นอกจากนั้น ยังเป็นการกระตุ้นเตือน ให้ผู้ประกอบการได้สำนึกและบรรเทาการเอารัดเอาเปรียบต่อผู้บริโภคได้บ้าง และประการสำคัญก็คือ เป็นการช่วยให้สำนักงานฯ ทราบปัญหาของผู้บริโภคและดำเนินการช่วยเหลือให้เต็มที่ ซึ่งในการช่วยเหลือผู้บริโภคในด้านนี้ สำนักงานฯ มีสายงานที่รับผิดชอบ อยู่โดยตรง คือ กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านโฆษณา กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก และกองคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา

ข. ติดตามและสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของ ผู้บริโภค และจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า หรือบริการใดๆ ตามที่เห็นสมควร และจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันมีการเสนอขายสินค้าหรือบริการต่างๆ ต่อผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยใช้วิธีการและเทคนิคใหม่ๆ ในทางการตลาด และทางการโฆษณาเพื่อส่งเสริมการขาย โดยทั่วไปผู้บริโภคไม่อาจทราบภาวะตลาดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพ และราคาของสินค้า หรือบริการนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง สำนักงานฯ จึงต้องมีบทบาทในการ ติดตามและสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจ และดำเนินงานทดสอบหรือพิสูจน์ในบางครั้ง เป็นการช่วยเหลือผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมตามสมควร

ค. สนับสนุนหรือทำการศึกษาและวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น เพื่อที่จะได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้บริโภคได้ตรงกับปัญหาและความต้องการ ตัวอย่างในการดำเนินการในข้อนี้ที่ผ่านมาได้แก่ การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ยาปราบศัตรูพืชและการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

ง. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในทุกระดับการศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยและอันตรายที่อาจได้รับจากสินค้าหรือบริการ ผู้บริโภคควรจะได้เรียนรู้และเข้าใจปัญหา ตลอดจนวิธีการป้องกันหรือหลีกเลี่ยง เพื่อจะได้สามารถคุ้มครองตนเองในเบื้องต้นก่อน นอกเหนือจากความช่วยเหลือจากรัฐบาลการส่งเสริมและการสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในทุกระดับ จึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญอันหนึ่งของสำนักงานฯ

จ. ดำเนินการเผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้บริโภค เพื่อสร้างนิสัยในการบริโภคที่เป็นการส่งเสริมพลานามัย ประหยัด และใช้ทรัพยากรของชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยสำนักงานฯ มีสายงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง คือกองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ดำเนินการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ทั้งทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์อยู่เป็นประจำ นอกจากนั้นยังมีเอกสาร บทความ ข่าวสาร จากสำนักงานฯ แก่ผู้สนใจด้วย เป็นการส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้พื้นฐานในด้านต่างๆ อย่างกว้างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเผยแพร่ความรู้ของสำนักงานฯ นั้น ส่วนใหญ่จะเสนอสารประโยชน์ด้วยถ้อยคำและภาษาที่เข้าใจง่ายแต่แฝงความรู้ทางวิชาการไว้

ฉ. ประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมส่งเสริมหรือกำหนดมาตรฐานของสินค้าหรือบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค สำนักงานฯ มีสายงานรับผิดชอบในด้านนี้ คือ กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านโฆษณา กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก และกองคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา ทำงานประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นในการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรมจากการซื้อสินค้าหรือบริการ เช่น สินค้าที่เป็นอันตรายเป็นต้นว่า อาหารผสมสีย้อมผ้า อาหารไม่บริสุทธิ์ หรือ สินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้นว่า พืชผลไม้ซึ่งมียาป้องกันกำจัดศัตรูพืชตกค้างอยู่จะประสานงานกับกระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการตามที่เห็นสมควร

ช. ปฏิบัติการอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการ หรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมาย ที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งคือ การแจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค โดยอาจจะบงการซื้อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบการธุรกิจด้วยก็ได้ นอกจากนั้นยังมีการประสานงานเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ให้ปฏิบัติการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด หรือกล่าวง่าย ๆ คือ เป็นตัวแทนของผู้บริโภคคอยประสานงานเร่งรัดให้หน่วยงาน ซึ่งรับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ ดำเนินการเพื่อคุ้มครองประโยชน์สุขของผู้บริโภค ประการสุดท้ายที่สำคัญ คือ สำนักงานฯ ยังมีกองนิติการซึ่งรับผิดชอบในด้านกฎหมาย สามารถจะดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาลตามที่คณะกรรมการมอบหมายและฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย

## (2) มุณินิธิเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค<sup>10</sup>

มุณินิธิเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์โดยเริ่มจากการทำงานตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2526 ในนาม คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนาสาธารณสุข มูลฐาน (คปอศ.) ซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาสาธารณสุขทั้ง ผลักดันนโยบายห้ามผสมสารคาเฟอีนในยาแก้ปวดลดไข้ การรณรงค์ให้ซื้อสามัญทางยาในฉลากเอกสารกำกับยา การรณรงค์ให้มีนโยบายลดใช้สารเคมีในการเกษตร ฯลฯ

จากบทเรียนจากการทำงานในนาม คปอศ. ทำให้เกิดความตระหนักถึงสุขภาพแบบองค์รวมว่า ต้องดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือผู้บริโภคอย่างรอบด้าน ถึงจะนำมาสู่การมีสุขภาพที่ดีได้ จึงจดทะเบียนจัดตั้งมุณินิธิเพื่อผู้บริโภคขึ้นในปี พ.ศ. 2539 โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองตามสิทธิอันพึงมีพึงได้ สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริโภคและองค์กรผู้บริโภคต่างๆ ได้มีส่วนในการคุ้มครองผู้บริโภค และวัตถุประสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ส่งเสริมการศึกษา วิจัยและเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพที่สุดก็คือ การที่ผู้บริโภคคุ้มครองดูแลตัวเองได้ ดังนั้น ข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้บริโภคฉลาดและเท่าทันต่อสถานการณ์ปัญหาในสังคมบริโภคนิยมจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองผู้บริโภค

### ก. กิจกรรมสำคัญของมุณินิธิเพื่อผู้บริโภค

#### ด้านการเผยแพร่ความรู้สู่ผู้บริโภค

จัดพิมพ์นิตยสารฉลาดซื้อ วารสารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค วารสารรายเดือน ดีพิมพ์มาแล้ว 18 ปี และจัดทำเว็บไซต์ [www.consumerthai.org](http://www.consumerthai.org) ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยทำการนำเสนอข้อมูลเตือนภัยให้กับผู้บริโภครวมทั้งนำเสนอข้อมูลเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค เปิดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรัชญาปัญหา และรวมกลุ่มผู้บริโภค เช่น ชมรมหนีบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคล

#### ด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค

ศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค รับเรื่องราวร้องทุกข์และแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิผู้บริโภค

จัดเวที “สภาผู้บริโภค” เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคในวงกว้าง

ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้บริโภคเพื่อการแก้ปัญหา และถ่วงดุลกับฝ่ายผู้ประกอบการ ปัจจุบันมีกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเช่น เครือข่ายผู้เสียหายทางการแพทย์

<sup>10</sup> มุณินิธิคุ้มครองผู้บริโภค. แนะนำองค์กร. สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2555, จาก

เครือข่ายบ้านไม่สมหวัง เครือข่ายคนคอนโดย เครือข่ายหนี้้นอกระบบ เครือข่ายผู้เดือดร้อนจากการ  
 เกละแห่งชาติ เครือข่ายมาตรฐานรถยนต์ ซึ่งอาจจะยังไม่เข้มแข็งมากนักในปัจจุบัน

จัดกิจกรรมรณรงค์ด้านนโยบายที่เป็นประโยชน์กับผู้บริโภค เช่น กิจกรรมรณรงค์และ  
 ส่งเสริมด้านสิทธิ กิจกรรมรณรงค์ด้านอาหาร กิจกรรมรณรงค์ด้านยา และ กิจกรรมรณรงค์ด้าน  
 พลังงาน

### 3.2.3.2 ภายนอกประเทศ

#### 1) ประเทศญี่ปุ่น

สหภาพผู้บริโภคแห่งญี่ปุ่น(CUJ)<sup>11</sup> เป็นองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ โดยมีอิสระทางการเงินและไม่  
 ขึ้นกับการเมือง สหภาพผู้บริโภคแห่งญี่ปุ่นก่อตั้งขึ้นโดยคำธรรมเนียมสมาชิก การขายสื่อสิ่งพิมพ์  
 และการบริจาค สหภาพนี้ถูกก่อตั้งในเดือนเมษายน ค.ศ. 1969 ในฐานะที่เป็นองค์กรผู้บริโภคแรก  
 ทั่วทั้งประเทศแห่งแรกของญี่ปุ่น องค์กรนี้ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการในฐานะที่เป็น  
 องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรในวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 2006 โดยการออกกฎหมายใหม่ว่าด้วย  
 องค์กรไม่แสวงหากำไรแห่งญี่ปุ่น

หนังสือพิมพ์ Japan Resources เริ่มต้นโดยสหภาพผู้บริโภคแห่งญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1980  
 ในรูปแบบจดหมายแจ้งข่าวแบบทำมือให้กับสมาชิก เนื้อหาโดยส่วนใหญ่ประกอบด้วยบทความ  
 เกี่ยวกับผู้บริโภคที่มาจากหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ดีพิมพ์ในญี่ปุ่น รวมถึงคำร้องทุกข์และการ  
 รณรงค์การใช้วัตถุดิบในการผลิตโดยสหภาพผู้บริโภคแห่งญี่ปุ่น ระหว่างเวลาที่แล้วความันพัฒนา  
 ขึ้นมาจากรูปแบบจากการเป็นตัวกลางของเสียงผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นไปสู่ผู้อ่านในต่างประเทศ

ภารกิจของสหภาพผู้บริโภคแห่งญี่ปุ่น จะเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ มลพิษ  
 ทางเคมี สิทธิในทางแพ่ง การร่วมกันรับผิดชอบ พลังงาน อาหาร การจัดทำหนังสือพิมพ์ ในด้านอาหาร  
 นั้นก็จะมีการแยกเป็นส่วนที่เกี่ยวกับ ยาฆ่าแมลง เทคโนโลยีชีวภาพ ส่วนประกอบของอาหาร และ  
 ความปลอดภัยของอาหาร

#### 2) ระหว่างประเทศ

Consumers international (CI)<sup>12</sup> เป็นสหพันธ์แห่งผู้บริโภคระดับโลกที่ทำงานร่วมกัน  
 โดยสมาชิกของกลุ่มปฏิบัติหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของผู้บริโภคทั่วโลก มีความเป็นอิสระและ

<sup>11</sup> Consumers Union of Japan. Retrieved November 7, 2012 from  
[http://www.nishoren.org/en/?page\\_id=82](http://www.nishoren.org/en/?page_id=82)

<sup>12</sup> Consumers International. Retrieved November 7, 2012 from  
<http://www.consumersinternational.org/>

เชื่อถือได้ มีสถานะเป็นบริษัทจำกัดที่ไม่แสวงหากำไรโดยการรับประกันและจดทะเบียนในประเทศอังกฤษ และจดทะเบียนเป็นองค์กรการกุศลด้วย

ด้วยสมาชิกกว่า 220 องค์กรใน 115 ประเทศ สหพันธ์ฯกำลังสร้างการขับเคลื่อนระหว่างประเทศที่มีพลังที่จะช่วยปกป้องและเพิ่มความเข้มแข็งให้กับผู้บริโภคทุกๆที่ สหพันธ์ฯได้ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1960 กำลังต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและความปลอดภัยและอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับผู้บริโภคทุกคนในตลาดสินค้าทั่วโลกที่ถูกครอบงำเพิ่มขึ้นเรื่อยๆโดยบริษัทระหว่างประเทศ

#### (1) วิสัยทัศน์

สหพันธ์ฯกำลังทำงานเพื่อทำให้ผู้บริโภคมีสิทธิในการตัดสินใจ วิสัยทัศน์คือ โลกที่ทุกๆ คนเข้าถึงความปลอดภัยและความยั่งยืนของสินค้าและบริการ และที่ผู้บริโภคมีสามารถในการเลือกอย่างเข้มแข็งเพื่อสิ่งที่ดีสำหรับผู้บริโภคทั่วโลก

#### (2) หลักการ

มีสิทธิพื้นฐาน 8 ประการของผู้บริโภคที่ถูกจำกัดความและระบุโดยสหพันธ์ฯ คือ

สิทธิที่จะพึงพอใจในสิ่งจำเป็นพื้นฐาน

สิทธิที่จะมีความปลอดภัย

สิทธิที่จะได้รับการบอกกล่าวแจ้งเตือน

สิทธิที่จะเลือก

สิทธิที่จะถูกรับฟัง

สิทธิที่จะได้รับการชดเชยแก้ไข

สิทธิที่ผู้บริโภคจะได้รับความรู้

สิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

#### (3) ภารกิจของ Consumers International

สหพันธ์ฯรณรงค์ในประเด็นระหว่างประเทศที่เป็นเรื่องสำคัญกับผู้บริโภคทุกที่ วิธีการที่จะบรรลุผลได้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงในนโยบายของรัฐบาล และมีพฤติกรรมร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็มีการกระตุ้นการแจ้งเตือนผู้บริโภค และความรับผิดชอบ สหพันธ์ฯ กำลังดำเนินการจัดตั้งบริษัทที่จะพิจารณาและเรียกร้องต่อการกระทำของรัฐบาลในการให้ความสำคัญกับผู้บริโภคเป็นลำดับแรก

สหพันธ์ฯให้คำสัญญาว่าจะทำหน้าที่ดังเช่นสุนัขเฝ้าบ้าน รณรงค์ต่อต้านพฤติกรรมใดก็ตามที่คุกคาม ละเลย ทำผิดกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภค โดยปฏิบัติดังนี้

ทำงานร่วมกับองค์กรสมาชิกระหว่างประเทศที่มีอิทธิพลกับรัฐบาล ให้ความสำคัญกับการใช้ตลาดสินค้าที่ผิด และยกระดับการให้ความสำคัญสนับสนุนพวกรากหญ้า

ให้ความหวังใ้ผู้บริโภคผ่านการเป็นตัวแทนอย่างเป็นทางการในเวทีโลก เช่น UN, WHO, International Organization of Standardization (ISO) and the Food and Agriculture Organization (FAO)

ยกระดับทางเลือกในการซื้อ โดยการสื่อสารที่ชัดเจน น่าสนใจ และเข้าใจง่าย

สหพันธ์ฯ ให้คำมั่นสัญญาที่จะพัฒนาสิทธิของผู้บริโภค โดยการสร้างองค์กรผู้บริโภคที่ขึ้นทั่วโลก ทำการขยายโครงการทั่วโลก โดยช่วยองค์กรเหล่านั้นพัฒนาทักษะ ความรู้ งานของสหพันธ์ฯ โดยหลักนั้นเกี่ยวกับการจัดทำกิจกรรมทั่วโลก การให้บริการทางการเงิน ความเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ความรับผิดชอบทางสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืน พลังงาน อาหาร การติดต่อสื่อสาร การป้องกันผู้บริโภคและกฎหมาย การสร้างองค์กรที่ดี เป็นต้น

สหพันธ์ฯ ถูกใช้เป็นตัวแทนของผู้บริโภคด้วยสถานะอย่างเป็นทางการในเวที World Health Organisation และ Codex Alimentarius (the international food standard body) และมีการติดต่อในระดับภาคพื้นผ่านองค์กรที่เป็นสมาชิกระดับชาติ

### 3.2.4 หน่วยงานควบคุมดูแลธุรกิจสินค้าเกษตร

ในประเทศไทยมีหน่วยงานของรัฐในการควบคุมดูแลพืชผักและผลไม้หลายหน่วยงาน โดยแต่ละหน่วยงานก็มีขอบอำนาจและหน้าที่ที่แตกต่างกันตามความรับผิดชอบ ในหัวข้อนี้จึงทำการศึกษาอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องดังกล่าว

#### 3.2.4.1 การให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร<sup>13</sup> กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีภารกิจเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูป การเพิ่มมูลค่าในสินค้าเกษตร การกำหนดมาตรการและแนวทางในการส่งเสริมการเกษตร การควบคุมคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรสู่เกษตรกร เพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงในการผลิตและการประกอบอาชีพการเกษตร โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริม และพัฒนาเกษตรกรและองค์กรการเกษตร
- 2) ฝึกอบรมเกษตรกร และให้บริการทางการเกษตร
- 3) พัฒนา ส่งเสริม และประสานการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต การจัดการผลิต การควบคุมการใช้สารเคมีแก่เกษตรกร
- 4) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

<sup>13</sup> กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2545.

5) ดำเนินการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรของกรมส่งเสริมการเกษตรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานอื่นด้านการผังเมืองและโยธาธิการ

6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

กรมส่งเสริมการเกษตรนั้น โดยรวมแล้วเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพสินค้าเกษตร ซึ่งรวมถึงการควบคุมการใช้สารเคมีและการส่งเสริมให้เกษตรกรหรือผู้ผลิตทางการใช้สารเคมีในการเพิ่มผลผลิต หรือกำจัดศัตรูพืช แต่ด้วยขอบเขตอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนั้น ย่อมไม่ครอบคลุมไปถึงการสร้างหรือปลูกฝังค่านิยมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย ทำให้การทำหน้าที่ในการพัฒนาหรือส่งเสริมศักยภาพของเกษตรกร ไม่ได้ผลเนื่องจากการผลิตสินค้าทางการเกษตรไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือค่านิยมของตลาดหรือผู้บริโภคส่วนใหญ่ เช่น ค่านิยมของผู้บริโภคส่วนใหญ่ เช่น ค่านิยมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผักใบสวย มากกว่าการเลือกซื้อผักที่ปราศจากสารเคมี ทั้งนี้ด้วยสาเหตุต่างๆ เช่น ราคา ปริมาณ และความสะดวก เมื่อความต้องการของตลาดสวนทางกับการส่งเสริมเกษตรกรให้งดใช้สารเคมีในการเกษตรกรรม จึงเป็นปัญหาที่กรมส่งเสริมการเกษตรในฐานะหน่วยงานหนึ่งที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาและดำเนินการแก้ไขในการสร้างจิตสำนึกให้แก่เกษตรกรหรือผู้ผลิต รวมถึงการสร้างหรือปลูกฝังค่านิยมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าเกษตรที่ปราศจากสารพิษ โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น เช่น กรมอนามัย เป็นต้น

#### 3.2.4.2 การควบคุมความปลอดภัยของอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา<sup>14</sup> เป็นหน่วยงานของประเทศไทยมีหน้าที่ในการปกป้องและคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพ รวมถึงสินค้าด้านการเกษตรกรรม ซึ่งผลิตภัณฑ์หรือสินค้าเหล่านั้นต้องมีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัย โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีอำนาจหน้าที่ต่างๆ ดังนี้

1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร กฎหมายว่าด้วยยา กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยเครื่องมือแพทย์ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2) พัฒนาระบบและกลไก เพื่อให้มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบ

<sup>14</sup> สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2551). แนะนำสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2555, จาก [http://www.fda.moph.go.th/www\\_fda/FdaIntro/FDAIntro.pdf](http://www.fda.moph.go.th/www_fda/FdaIntro/FDAIntro.pdf)

3) เฝ้าระวังกำกับและตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์สถานประกอบการและการโฆษณา รวมทั้งผลอันไม่พึงประสงค์ของผลิตภัณฑ์ตลอดจนมีการติดตามเฝ้าระวังข้อมูลข่าวสารด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ

4) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และระบบงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5) ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริโภคให้มีศักยภาพในการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้อง เหมาะสม ปลอดภัย และคุ้มค่า รวมทั้งเพื่อให้ผู้บริโภคนั้นมีการร้องเรียน เพื่อปกป้องสิทธิของตนได้

6) พัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์ โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ

7) พัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพโดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และเครือข่ายประชาคมสุขภาพ

8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

จากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายจำนวน 8 ฉบับ และอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ อีกจำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2522) ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2528) และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2530) พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2528) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2528) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. 2531 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543)

อนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ The Single Convention on Narcotic Drug 1961 The Convention on Psychotropic Substance 1971 The International Code of Marketing of Breast-milk Substitute 1981 The United Nation Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการภายใต้กฎหมายทั้ง 8 ฉบับนี้ คณะกรรมการดังกล่าว ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการอาหาร คณะกรรมการ

ยา, คณะกรรมการเครื่องสำอาง คณะกรรมการวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ คณะกรรมการเครื่องมือแพทย์ คณะกรรมการป้องกันการใช้สารระเหย

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรียังได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาด้านยา อาหารและเคมีวัตถุ เป็นกลไกประสานงานกับหน่วยงานอื่น คณะกรรมการดังกล่าว ได้แก่ คณะกรรมการแห่งชาติทางด้านยา คณะกรรมการแห่งชาติด้านอาหาร คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางด้านเคมีวัตถุ การดำเนินงานควบคุมทางด้านต่างๆ จะต้องดำเนินให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ และมติของคณะกรรมการตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น และเลขาธิการฯ รองเลขาธิการฯ เจ้าหน้าที่ของกองที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาค ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เกษตรกรกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเกษตรสาธารณสุข รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของ กทม. ที่ อย. ได้มอบให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารตาม พ.ร.บ. อาหาร พ.ศ. 2522 เพื่อสามารถตรวจสอบดูแลคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารที่จำหน่ายในท้องตลาด และทำหน้าที่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายและมติของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น

### 3.2.4.3 การควบคุมมาตรฐานสินค้า

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ<sup>15</sup> กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีภารกิจเป็นหน่วยงานกลางเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหารของประเทศ โดยการกำหนดมาตรฐานและการรับรองมาตรฐาน สินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูป และอาหาร ตั้งแต่ระดับไร่นาจนถึงผู้บริโภค การเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาทางการค้าเชิงเทคนิค เพื่อปรับปรุงและยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารของไทยให้สินค้าเกษตรและอาหารของไทยมีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกโดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูป และอาหาร
- 2) กำกับ ดูแล และเฝ้าระวังความปลอดภัยด้านอาหาร
- 3) ออกใบอนุญาตและรับรองผู้รับรองมาตรฐานและผู้ประกอบการเกี่ยวกับมาตรฐานและฉลากคุณภาพสินค้า สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหาร
- 4) ประสานงานและร่วมเจรจาแก้ไขปัญหาด้านเทคนิค มาตรการที่มีอิทธิพลและการกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศ
- 5) เป็นศูนย์กลางข้อมูลสารสนเทศด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูป และอาหาร

<sup>15</sup> กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2545.

6) ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหาร

7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติเป็นหน่วยงาน มีบทบาทและหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานและการรับรองมาตรฐานสินค้าทางการเกษตร แม้ด้วยนโยบายของภาครัฐในการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรของไทยไปสู่นานาชาติหรือเพื่อการส่งออก มากกว่าจะเข้าควบคุมดูแลสินค้าทางการเกษตรภายในประเทศ แต่ในปัจจุบันสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติได้มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตรภายในประเทศเทศมากขึ้นโดยจะเห็นได้จากสินค้าเกษตรที่มีเครื่องหมาย “Q” สีเขียวบนบรรจุภัณฑ์และมีการกำหนดมาตรฐานของสินค้าเป็น 2 มาตรฐานคือ มาตรฐานบังคับ และมาตรฐานทั่วไป

#### 3.2.4.4 การรับรองมาตรฐานระดับสากล

กรมวิชาการเกษตร<sup>16</sup> เป็นองค์กรนำด้านการวิจัยและพัฒนาพืช เครื่องจักรกลการเกษตร และเป็นศูนย์บริการตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรในระดับสากล มีภารกิจเกี่ยวกับพืช โดยการศึกษาวิจัย และพัฒนาพืช ให้ได้พืชพันธุ์ดี เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชสู่กลุ่มเป้าหมายทั้งภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร ตลอดจนบริการวิเคราะห์ทดสอบ ตรวจสอบ รับรอง และให้คำแนะนำเกี่ยวกับดิน น้ำ ปุ๋ย พืช วัสดุการเกษตร ผลผลิตและผลิตภัณฑ์พืช เพื่อให้บริการการส่งออกสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ

##### อำนาจหน้าที่

1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการกักพืช กฎหมายว่าด้วยปุ๋ย กฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืช กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย กฎหมายว่าด้วยการควบคุมยาง กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทดลองและพัฒนาวิชาการเกษตรด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับพืช

3) ให้บริการด้านการวิเคราะห์ ทดสอบ ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช และให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องดินน้ำปุ๋ย พืช วัสดุการเกษตร ผลผลิต และผลิตภัณฑ์พืช การบริการส่งออกสินค้าเกษตรและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

4) ให้บริการวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีการเกษตรแก่เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ เกษตรกร และเอกชนที่เกี่ยวข้อง

<sup>16</sup> กรมวิชาการเกษตร. รัฐจักรกรม. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2555, จาก

5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

สำหรับปัญหาของกรมวิชาการเกษตรในการป้องกันหรือควบคุมสารพิษตกค้างและจุลินทรีย์ในสินค้าเกษตรนั้น กรมวิชาการเกษตรเป็นเพียงหน่วยงานชั้นต้นที่จะเป็นผู้กำหนดระเบียบต่างๆ ให้แก่เกษตรกร หรือผู้ผลิต พืชผักผลไม้ต่างๆ แต่ทั้งนี้เป็นไปในรูปแบบของความสมัครใจ อำนาจในการดำเนินการทางกฎหมายในกลางทางหรือขั้นตอนการผลิต รวมถึงปลายทางหรือขั้นตอนการสู่ตลาดหรือสู่มือของผู้บริโภคนั้น มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่ควบคุมดูแลและใช้มาตรการบังคับตามกฎหมายเพื่อให้เกษตรกร หรือผู้ผลิตต้องดำเนินการและปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมแบบบูรณาการในทุกขั้นตอนเพื่อนำไปสู่ผลการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

### 3.2.5 มาตรการควบคุมพืชผักและผลไม้

ในการควบคุมพืชผักและผลไม้ให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค นั้น ก็จะมีขั้นตอนในการควบคุมออกเป็นหลายช่วงจนกว่าพืชผักและผลไม้จะไปถึงมือผู้บริโภค ซึ่งในหัวข้อนี้เราจะทำการศึกษามาตรต่างๆที่ใช้ในการควบคุมพืชผักและผลไม้ของไทย

#### 3.2.5.1 การติดฉลากเกษตรอินทรีย์

##### 1) กฎหมายเกี่ยวกับฉลากอินทรีย์

กฎหมายเกี่ยวกับฉลากอินทรีย์คือประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : เกษตรอินทรีย์ เล่ม 1 : การผลิต แปรรูป แสดงฉลากและจำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 โดยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรกำหนดให้การแสดงฉลากสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 มีรายละเอียดเกี่ยวกับฉลากดังนี้

การแสดงฉลากหรือกล่าวอ้างว่าเป็นผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์อินทรีย์หรือเกษตรอินทรีย์ หรือออร์แกนิก หรือ organic จะทำได้ต่อเมื่อ

- (1) ผลิตผลต้องมาจากระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ตามข้อกำหนดของมาตรฐานนี้
- (2) ส่วนประกอบทั้งหมดของผลิตภัณฑ์ที่มาจากการเกษตร (agricultural origin) ต้องได้มาจากระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ตามหลักการของเกษตรอินทรีย์ ข้อกำหนดวิธีการผลิตพืชอินทรีย์
- (3) ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่มาจากการเกษตร (non-agricultural origin) ให้ใช้ได้เฉพาะรายการที่ระบุไว้ในภาคผนวก ก. ตารางที่ ก.5

(4) ในผลิตภัณฑ์หนึ่งต้องไม่มีส่วนประกอบชนิดเดียวกันที่มาจากทั้งการผลิตแบบอินทรีย์และไม่ใช้แบบอินทรีย์ร่วมกัน

(5) ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์มีการผลิตหรือจัดเตรียมหรือนำเข้าโดยผู้ประกอบการที่ต้องได้รับการตรวจระบบเป็นประจำตามข้อกำหนดในข้อ 10 ของมาตรฐานนี้

(6) ได้รับการรับรองจากหน่วยรับรองโดยมีการแสดงฉลากระบุชื่อ และ/หรือ รหัสของหน่วยรับรอง

เนื่องด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรกำหนดให้การผลิตฉลากสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 จึงเป็นเพียงมาตรการสมัครใจที่ผู้ผลิตสินค้าเกษตรจะปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้ และทำให้ผู้ผลิตขาดการกระตุ้นเตือนและไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาการผลิต เนื่องจากหลักเกณฑ์เป็นมาตรการโดยสมัครใจ ถ้าปฏิบัติตามก็จะสามารถแสดงฉลากหรือกล่าวอ้างว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้โดยไม่ต้องมีการระบุชื่อ และ/หรือ รหัสของหน่วยรับรองด้วย แต่ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็จะกล่าวอ้างลอยๆว่าสินค้าของตนเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้เช่นกัน โดยนำคำว่า “อินทรีย์” ไปประกอบกับชื่อสินค้าของตน การที่ผู้ผลิตสามารถใช้คำว่า “อินทรีย์” บนสินค้าของตนโดยไม่มีการตรวจสอบนั้นไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค เพราะสินค้านั้นอาจไม่ได้มาจากการผลิตตามหลักการของเกษตรอินทรีย์จริงๆ ก็ได้

## 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(1) กรมวิชาการเกษตร ได้ออกใบรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรและผู้ผลิต ตั้งแต่ปี 2545 ตามมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2544) โดยเกษตรกรหรือผู้ผลิตจะต้องยื่นใบสมัครขอใบรับรองการผลิตพืชอินทรีย์ที่ โครงการเกษตรอินทรีย์ ตึกกสิกรรม กรมวิชาการเกษตร จตุจักร กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานของกรมวิชาการเกษตรที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะที่สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 – 8

หลังจากนั้น ผู้ตรวจประเมิน (Inspector) ที่ได้รับมอบหมายจะออกไปตรวจสอบพื้นที่การผลิต แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบออกใบรับรองมาตรฐานปัจจัยการผลิต และผลิตพืชอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตรเพื่อพิจารณาอนุมัติออกใบรับรองเป็นประกาศนียบัตร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ถ้าร้องขอ) พร้อมกับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ Organic Thailand พิมพ์บนบรรจุภัณฑ์ เพื่อแสดงว่าเป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ใบรับรองมีอายุเพียง 1 ปี ดังนั้น จึงต้องยื่น

ใบสมัครขอต่ออายุทุกปี ในขณะที่การขอรับรองการผลิตพืชอินทรีย์ จากกรมวิชาการเกษตร ไม่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมใดๆ ทั้งสิ้น<sup>17</sup>

(2) สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นผู้ออกใบรับรองผลิตผลเกษตรอินทรีย์ ในนามของภาคเอกชน โดยให้การตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามขอบข่ายและระบบต่างๆ การตรวจประเมินเบื้องต้น เพื่อประเมินความพร้อมของระบบการจัดการฟาร์มและการประกอบการ ก่อนที่จะสมัครขอการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์จริง ตรวจรับรองแบบกลุ่ม สำหรับกลุ่มเกษตรกร หรือผู้ประกอบการที่ได้จัดทำข้อตกลงในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร<sup>18</sup>

### 3.2.5.2 การควบคุมปริมาณสารพิษตกค้าง (Maximum Residue Limit - MRL)

#### 1) กฎหมายเกี่ยวกับสารพิษตกค้าง (MRL)

(1) ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ: สารพิษตกค้าง: ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้เป็นมาตรฐานทั่วไป

(2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง กฎหมายฉบับนี้เป็นการควบคุมพืชผักและผลไม้ที่ปลายน้ำ โดยคณะกรรมการอาหารและยาจะจัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเคลื่อนที่ (Mobile Unit : MU) สำนักอาหารลงพื้นที่ เพื่อดำเนินการเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพพืชผักและผลไม้ที่จำหน่ายในท้องตลาดไม่ให้มีสารพิษตกค้างเกินกำหนด

ในกรณีที่ตรวจพบสารพิษชนิดอื่นนอกเหนือที่กำหนดไว้ กฎหมายทั้ง 2 ฉบับก็ได้กำหนดให้ระดับปริมาณสารพิษตกค้างในอาหารมีปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุดไม่เกินที่กำหนดโดยคณะกรรมการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศของโครงการมาตรฐานอาหาร เอฟเอ โอ/ดับเบิลยู เอชไอ (Codex Alimentarius Commission, Joint FAO/WHO Food Standards Programme ; Codex)

#### 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง<sup>19</sup>

(1) สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ หรือ มกอช. เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการกำหนดค่า MRL เพื่อใช้ในประเทศไทย โดยมีคณะกรรมการ

<sup>17</sup> ไทยออร์แกนิก. สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์อินทรีย์. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2556, จาก <http://www.thai-organic.com/standards.html>

<sup>18</sup> สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. บริการของเรา. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2556, จาก <http://www.actorganic-cert.or.th/services>

<sup>19</sup> ฝ่ายข้อมูลเครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช. การกำหนดปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2556, จาก [http://www.thaipan.org/sites/default/files/conference2555/conference2555\\_0\\_07.pdf](http://www.thaipan.org/sites/default/files/conference2555/conference2555_0_07.pdf)

มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (แต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี) เป็นผู้ทำหน้าที่ในการพิจารณาค่า MRL ที่มีความเหมาะสมเพื่อใช้กับผลผลิตทางการเกษตรชนิดต่างๆ ในประเทศไทย

(2) คณะกรรมการอาหารและยา หรือ อย. โดยเมื่อคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติได้มีการตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาร่างมาตรฐานสารพิษตกค้าง ซึ่งคณะอนุกรรมการชุดนี้ประกอบไปด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการสมาคมผู้ประกอบการ และมีการกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิและเกษตรกร (จำนวนรวมกันไม่เกิน 3 คน) เป็นส่วนหนึ่งของคณะอนุกรรมการด้วย โดยคณะอนุกรรมการฯ จะมีหน้าที่ในการพิจารณาจัดทำและทบทวนมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ เรื่อง สารพิษตกค้าง เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ รวมถึงให้ข้อคิดเห็นในเรื่องของการกำหนดมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ จากนั้นคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารจะเป็นผู้พิจารณา และออกประกาศ ในขณะเดียวกันข้อมูลดังกล่าว จะมีการส่งไปยังคณะกรรมการอาหารและยา เพื่อออกประกาศกระทรวง และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

### 3.2.5.3 การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงคัดบรรจุ (Good Manufacturing Practices - GMP)

#### 1) กฎหมายเกี่ยวกับ GMP

(1) ระเบียบกรมวิชาการเกษตรว่าด้วยการตรวจรับรองมาตรฐานโรงงานผลิตสินค้าพืชตามมาตรฐานหลักปฏิบัติที่ดีในการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืช พ.ศ. 2553 โดยผู้ผลิตที่ประสงค์จะขอรับการรับรองมาตรฐาน โรงงานผลิตสินค้าพืชตามมาตรฐานหลักปฏิบัติที่ดีในการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืชต้องยื่นคำขออนุญาตรับรองโรงงาน

(2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติที่ดีสำหรับ โรงคัดบรรจุผักและผลไม้สด ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 โดยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับ โรงคัดบรรจุผักและผลไม้สดเป็นมาตรฐานทั่วไป

เห็นได้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับเป็นเพียงมาตรการสมัครใจของผู้ผลิตสินค้าที่จะปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้ จึงทำให้ขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าไปดูแลควบคุมอย่างจริงจัง และทำให้ผู้ผลิตขาดการกระตุ้นเตือนและไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาการผลิต ว่ามาตรฐานโรงงานผลิตสินค้าพืชตามมาตรฐานหลักปฏิบัติที่ดี หรือ GMP เป็นมาตรฐานที่ทั่วโลกให้การยอมรับ โดยจะเห็นได้จากการส่งออกพืชผักและผลไม้ออกไปยังต่างประเทศ กรมวิชาการเกษตรได้ออกประกาศ<sup>20</sup>ว่า พืชผักและผลไม้ที่จะส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศนั้นจะต้องผ่านมาตรฐาน GMP ก่อนเสมอ

<sup>20</sup> ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การจดทะเบียนผู้ส่งออกผักและผลไม้ พ.ศ. 2553.

## (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้ที่ประสงค์จะให้สินค้าของตนได้รับการรับรองมาตรฐาน GMP สามารถขอรับรองได้ที่กรมวิชาการเกษตร ณ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช หรือ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1-8 เมื่อได้รับคำขอแล้ว เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบคำขอและคุณสมบัติของผู้ขอ หากเห็นว่าถูกต้องครบถ้วน ก็จะแจ้งให้ผู้ขอทราบและส่งคำขอให้ผู้ตรวจประเมิน เพื่อดำเนินการตรวจประเมินตามมาตรฐานหลักปฏิบัติที่ดีในการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืช

### 3.2.6 มาตรการลงโทษ

โทษ คือ ผลร้ายที่ใช้ตอบแทนการกระทำความผิด ตอบแทนการเสียประโยชน์ของสังคม เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข และเป็นการตอบโต้การกระทำที่ผิด ในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงโทษตามกฎหมายเกี่ยวกับผู้บริโภคในสินค้าที่เกี่ยวข้องพืชผักและผลไม้ มีทั้งโทษทางปกครอง โทษทางแพ่งและโทษทางอาญา ซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษนั้นย่อมแตกต่างกัน และจะทำการศึกษาระดับอัตราโทษ วิธีการลงโทษ และผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ

#### 3.2.6.1 ทางปกครอง

เป็นการที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล ซึ่งต่างจากกรณีของโทษทางอาญาและโทษทางแพ่ง

ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ต่างก็ได้กำหนดให้มีมาตรการลงโทษทางปกครอง โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัตินั้นๆ สามารถดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัตินั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการออกคำสั่งอย่างใดๆ อันมีผลกระทบต่อผู้ได้รับคำสั่ง ยึดหรืออายัดวัตถุหรือสิ่งของที่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินั้น

#### 3.2.6.2 ทางแพ่ง

โทษทางแพ่งเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิด โดยปกติผู้ที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพหรืออนามัย ย่อมใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถ้าข้อพิพาทนั้นเป็นคดีผู้บริโภค การเรียกร้องค่าเสียหายก็สามารถใช้สิทธิได้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ได้เปลี่ยนแปลงหลักการที่มีอยู่เดิม โดยกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ” โดยหลักเกณฑ์ในการให้ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษดังนี้<sup>21</sup>

<sup>21</sup> ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์. (2551). คำอธิบายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. หน้า 131-133.

1) การกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดย

- (1) เจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรม
- (2) จงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย
- (3) ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค
- (4) ผ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจ

ของประชาชน

2) ศาลต้องมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายที่แท้จริงแก่ผู้บริโภค

3) การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ศาลมีอำนาจกำหนดได้ตามที่เห็น

สมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น

- (1) ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ
- (2) ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ
- (3) สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ
- (4) การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น
- (5) ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด

4) ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษนั้น ศาลมีอำนาจกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง และถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงนั้นมีจำนวนไม่เกินห้าหมื่นบาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง

โดยเหตุผลที่ต้องนำหลักการเรื่องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัตินี้ก็เนื่องจากการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นการผลิตและขายสินค้าหรือการให้บริการ ย่อมมีผลต่อผู้บริโภคในวงกว้าง หากผู้ประกอบการกระทำการอันมีลักษณะเป็นการเอาเปรียบเอาเปรียบผู้บริโภคย่อมส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคจำนวนมากซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม จึงจำเป็นต้องนำหลักการนี้มาใช้เพื่อให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคโดยรวม

### 3.2.6.3 ทางอาญา

วัตถุประสงค์ของโทษทางอาญาคือ แก้แค้นทดแทน ช่มชู้ยับยั้ง และแก้ไขฟื้นฟู และลงโทษผู้กระทำความผิดให้รู้จักเข็ดหลาบไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก โทษทางอาญาตามกฎหมายแต่ละฉบับที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตรได้มีการกำหนดเพดานขั้นสูงไว้โดยเฉพาะในส่วนของโทษปรับซึ่งสามารถจำแนกตามกฎหมายแต่ละฉบับได้ดังนี้

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติโทษทางอาญาไว้ตั้งแต่ มาตรา 70 ถึง มาตรา 88 มีทั้งโทษริบ ปรับ และจำคุก โทษปรับที่สูงที่สุดคือ 1,000,000 บาท และโทษจำคุกสูงที่สุดคือ 10 ปี

พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติโทษทางอาญาไว้ตั้งแต่ มาตรา 58 ถึง มาตรา 77 โดยโทษปรับสูงสุดคือ 500,000 บาท และโทษจำคุกสูงสุดคือ 5 ปี

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติโทษทางอาญาไว้ตั้งแต่มาตรา 47 ถึงมาตรา 74 โดยโทษปรับสูงสุดคือ 100,000 บาท และโทษจำคุกสูงสุดคือ 10 ปี

โทษทางอาญาทั้งโทษปรับและโทษจำคุกของกฎหมายทั้งสามฉบับนับแต่ที่ได้มีการประกาศใช้ยังไม่ปรากฏว่าได้มีการแก้ไขแต่อย่างใด เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่งมีการประกาศใช้ตั้งแต่พุทธศักราช 2522 จนถึงปัจจุบันก็เป็นเวลากว่าสามสิบปีแล้ว ทั้งที่ความเป็นจริงสภาพของสังคมในปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น ในเรื่องของค่าเงินซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โทษดังกล่าวจึงไม่ก่อประโยชน์ให้สังคมและไม่สามารถยับยั้งการกระทำผิดได้

### 3.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตรในต่างประเทศ

ในการศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมสินค้าเกษตรประเภทพืชผักและผลไม้ตามกฎหมายต่างประเทศนั้น ในที่นี้ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกา จะทำการศึกษาถึงการควบคุมการนำเข้าสินค้าประเภทนี้จากต่างประเทศ เพื่อจะนำมาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

#### 3.3.1 ประเทศญี่ปุ่น

ผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญต่อสุขภาพ โดยเน้นด้านคุณภาพ ความสะอาด และความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและอาหาร โดยเฉพาะผักสด และผลไม้สด ในปัจจุบันชาวญี่ปุ่นนิยมบริโภคผักสดและผลไม้สดมาก เพราะเชื่อว่ามีคุณค่าทางโภชนาการเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ทำให้ผิวพรรณดี ช่วยควบคุมน้ำหนัก และลดไขมันได้ และถึงแม้ผักและผลไม้ที่จำหน่ายในญี่ปุ่นจะมีราคาแพง แต่ชาวญี่ปุ่นก็มีรายได้สูงพอที่จะนิยมบริโภคผักและผลไม้ตามฤดูกาล เพราะชื่นชอบความสด<sup>22</sup>

ประเทศญี่ปุ่นควบคุมผลิตภัณฑ์ประเภทผัก และผลไม้ โดยใช้กฎหมายหลักอยู่ ฉบับ 2 ได้แก่

<sup>22</sup> สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. การส่งออกผักและผลไม้ไปญี่ปุ่น. สืบค้นจาก 5 ตุลาคม 2555, จาก [http://regulation.acfs.go.th/japan\\_reg1.php](http://regulation.acfs.go.th/japan_reg1.php)

1) กฎหมายการป้องกันพืช (Plant Protection Law)

2) กฎหมายความสะอาดและอนามัยของอาหาร (Food Sanitation Law)

ในการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร ยังมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ กฎหมาย JAS<sup>23</sup> (Japanese Agricultural Standard)

กฎหมาย JAS เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดฉลากแสดงคุณภาพและการกำหนดมาตรฐานของสินค้าเกษตรและป่าไม้ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมง มีขอบข่ายการใช้บังคับกับอาหารสดทุกชนิด อาหารแปรรูปทุกชนิด ข้าวกล้อง ข้าวขาว เพื่อกำหนดมาตรฐานของฉลากแสดงคุณภาพ ในการนำไปคัดแยกสินค้าตามคุณภาพ

กฎหมาย JAS ได้กำหนดมาตรฐานพิเศษ JAS สำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์แปรรูปขึ้น(เป็นมาตรฐานที่มุ่งเน้นไปที่กระบวนการทางการเกษตร วิธีการผลิตที่พิเศษ หรือใช้วัตถุดิบชนิดพิเศษ) ซึ่งให้ความชัดเจนเกี่ยวกับมาตรฐานของคำจำกัดความ กระบวนการทางการเกษตร และวิธีการติดฉลาก สินค้าอาหารที่ผ่านการรับรองมาตรฐานแล้วเท่านั้นจึงจะได้รับการติดฉลาก “Organic JAS Mark” และสามารถใช่คำที่ระบุว่าเป็นอาหารอินทรีย์ สินค้าอินทรีย์ ฯลฯ ได้

เงื่อนไขของการเป็น “สินค้าเกษตรอินทรีย์” นั้น ตามหลักแล้วจะต้องเป็นผลิตภัณฑ์เพาะปลูกในแปลงที่ไม่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรหรือปุ๋ยเคมีเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปีก่อนการเก็บเกี่ยว และต้องไม่มีการใช้ เมล็ด ต้นกล้า ผล หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องที่ได้จากสายพันธุ์ที่มีการดัดแปลงทางพันธุกรรม

เงื่อนไขของการเป็น “สินค้าเกษตรอินทรีย์แปรรูป” นั้น ตามหลักแล้วจะต้องประกอบด้วยสินค้าเกษตรอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์แปรรูปไม่น้อยกว่า 95 เปอร์เซ็นต์ (ไม่รวมส่วนของน้ำและเกลือ) โดยจะต้องใช้วิธีการแปรรูปทางฟิสิกส์หรือทางชีวภาพ เช่น การหมัก การรมควัน ฯลฯ และมีการจำกัดปริมาณการใช้สารปรุงแต่งอาหารให้น้อยที่สุด

กรณีที่มีการนำเข้าสินค้าเกษตรอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์แปรรูปที่ผลิตในต่างประเทศ และต้องการใช้คำที่ระบุ “(ชื่ออาหาร) อินทรีย์” จะต้องขอรับการรับรองมาตรฐานตามวิธีการดังต่อไปนี้ และติดฉลาก “Organic JAS Mark” เสียก่อน

(1) ผ่านการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานรับรองในต่างประเทศที่ขึ้นทะเบียนไว้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมงของญี่ปุ่น โดยสามารถนำเข้าและจำหน่ายสินค้าที่มีเครื่องหมาย “JAS Mark”

<sup>23</sup> เจโทร. การนำเข้าสินค้าอาหารในประเทศไทยญี่ปุ่น. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2555, จาก

[http://www.jetro.go.jp/thailand/thai/thailand/t\\_survey/jqtpfoodimport.html](http://www.jetro.go.jp/thailand/thai/thailand/t_survey/jqtpfoodimport.html)

(2) ผู้ผลิตในต่างประเทศ หรือ ผู้ดูแลกระบวนการผลิต (เกษตรกรผู้ผลิต) และผู้แบ่งจำหน่ายขอติดฉลากเองโดยได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานรับรองในต่างประเทศที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว โดยสามารถนำเข้าและจำหน่ายสินค้าที่มีเครื่องหมาย “JAS Mark”

(3) หากผู้นำเข้าได้รับการรับรองจากหน่วยงานจดทะเบียนในญี่ปุ่น จะสามารถติดเครื่องหมาย “JAS Mark” ลงบนเอกสารรับรองหรือสำเนาที่ออกโดยหน่วยงานของรัฐบาลในต่างประเทศ และจำหน่ายสินค้านั้นได้ อย่างไรก็ตาม ประเทศที่มีหน่วยงานที่สามารถทำการตัดเกรดและออกใบรับรองได้นั้น จะต้องเป็นประเทศที่มีระบบเทียบเท่าระบบ JAS ของญี่ปุ่น

### 3.3.2 สหภาพยุโรป<sup>24</sup>

กฎหมายและระเบียบที่กำหนดขึ้นโดยประเทศผู้นำและส่งออกเพื่อควบคุมคุณภาพของสินค้าและคุ้มครองสุขภาพของผู้บริโภคตลอดจนการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยกฎระเบียบของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันบางประเทศอ้างอิงมาตรฐานสากล ในขณะที่บางประเทศได้พัฒนากฎระเบียบขึ้นเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าเกษตรด้านพืชไปสหภาพยุโรปจำเป็นต้องศึกษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สหภาพยุโรปกำหนด ในขณะเดียวกันจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของประเทศไทยด้วย รวมถึงต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

สหภาพยุโรป (European-EU) ก่อตั้งเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 ภายใต้สนธิสัญญา มาสทริชต์ (Maastricht Treaty) เพื่อแทนที่ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community EEC) ทำให้สหภาพยุโรปมีอิทธิพลสูงในเวทีโลกทุกๆ ด้าน เนื่องจากมีประชากรมากกว่า 500 ล้านคน และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมมากกว่า 30% ของโลกมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ดำเนินงานโดยสภายุโรป (The European Parliament) คณะมนตรียุโรป (The Council of the European Union) คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) และศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (The European Court of Justice) โดยคณะกรรมาธิการยุโรปมีภารกิจหลักในการร่างกฎหมายเพื่อให้คณะมนตรียุโรปพิจารณาตัดสินใจโดยมีศาลยุติธรรมฯ ตีความกฎหมายและบังคับใช้สหภาพยุโรปประกอบด้วยสมาชิก 27 ประเทศ คือ Austria, Belgium, Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Poland, Portugal, Romania, Slovenia, Slovakia, Spain, Sweden, The Netherlands และ United Kingdom (England, Northern Ireland, Scotland และ Wales)

<sup>24</sup> สำนักวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตผลเกษตร และสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2554). การจัดการผักผลไม้สดเพื่อส่งออกไปสหภาพยุโรป. หน้า 9-11.

สหภาพยุโรปใช้กฎหมายอาหารทั่วไป (General Food Law) ในการควบคุมสินค้าให้มีความปลอดภัย โดยในกฎหมายอาหารทั่วไป มาตรา 11 กำหนดให้สินค้าที่นำเข้าเพื่อจำหน่ายในสหภาพยุโรปต้องเป็นไปตามกฎระเบียบ หรือเทียบเท่าตามเกณฑ์ของสหภาพยุโรป และหากมีการแจ้งเตือนปัญหาด้านสุขอนามัยที่มีความสำคัญติดต่อกัน อาจขอเข้าตรวจประเมินระบบควบคุมรับรองสินค้าส่งออก โดยคณะผู้ตรวจประเมิน Food and Veterinary Office (FVO) เพื่อประเมินระบบของประเทศคู่ค้า โดยมีการตรวจสถานประกอบการเพื่อทวนสอบระบบของรัฐโดยรวม

การส่งออกสินค้าด้านพืชมีกฎระเบียบพื้นฐานกำหนดให้สินค้าที่จำหน่ายมีความปลอดภัยผลิตตามหลักเกณฑ์ Good Practice และผู้ประกอบการด้านอาหาร (Food Business Operator) ต้องจดทะเบียนได้รับรองมาตรฐาน GMP<sup>25</sup> และนำระบบ HACCP มาประยุกต์ใช้สามารถตามสอบแหล่งที่มาของสินค้าได้ เมื่อมีการตรวจพบปัญหาด้านสุขอนามัยจะมีมาตรการตรวจสอบสินค้านั้นในอีก 5 รุ่นติดต่อกัน จากผู้ส่งออกรายนั้น โดยมีการจัดลำดับความสำคัญปัญหาเพื่อตรวจสอบ ณ ด่านนำเข้า หรือสุ่มตรวจสอบในท้องตลาด สหภาพยุโรปจะแจ้งเวียนรายการสินค้าที่มีปัญหาที่ประเทศสมาชิกต้องตรวจติดตาม (ระดับสหภาพยุโรป) นอกจากนี้แต่ละประเทศจะมีโปรแกรมตรวจติดตามสินค้าที่นำเข้าและมีปัญหาระดับประเทศโดยการส่งออกสินค้าผักและผลไม้สดของไทยไปยังสหภาพยุโรปจะเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบหลัก 3 ฉบับ แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องหลักปฏิบัติสำหรับโรงคัดบรรจุ หรือ GMP คือ

Regulation 852/2004 กำหนดเรื่องระเบียบสุขอนามัยอาหารและอาหารสัตว์ โดยกำหนดให้มีการจดทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร การดำเนินการตามหลักปฏิบัติที่ดีสำหรับการผลิต เช่น ขั้นตอนในฟาร์มการได้รับรอง GMP โดยต้องประยุกต์ใช้หลักการ HACCP

นอกจากกฎระเบียบพื้นฐานด้านความปลอดภัยอาหารดังกล่าวแล้วยังมีข้อกำหนดเฉพาะด้านเช่น ข้อกำหนดเรื่องชนิดสารเคมีเกษตรที่อนุญาตให้ใช้ ปริมาณสารเคมีเกษตรตกค้างในสินค้าอาหาร โดยสหภาพยุโรปได้มีการทบทวนชนิดสารเคมีเกษตร ค่าปริมาณสารเคมีตกค้าง และกำหนดค่าสารเคมีตกค้างกลางของสหภาพยุโรป ซึ่งกฎระเบียบครอบคลุมตั้งแต่การอนุญาตชนิดสารเคมีที่วางจำหน่ายในตลาดสหภาพยุโรป (Directive 91/414/EC) การควบคุมการใช้สารเคมีในการผลิต (Good Plant Protection Practice) และกฎระเบียบควบคุมปริมาณสารเคมีตกค้างในสินค้า

<sup>25</sup> หลักปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงคัดบรรจุในการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืช (Good Manufacturing Practice - GMP) หมายถึง แนวทางการปฏิบัติในการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืช เพื่อใช้ควบคุมการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืชให้มีคุณภาพและปลอดภัยไม่เกิดการปนเปื้อนจากทางชีวภาพ เคมีและกายภาพในอาหารที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค และให้หมายความรวมถึงระบบวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมสำหรับ โรงงานผลิตสินค้าเกษตรด้วย

อาหาร (Regulation 396/2005/EC) ดังรายละเอียดของแต่ละกฎระเบียบ ที่มีผลกระทบต่อการผลิต และส่งออกพืชผักผลไม้ของไทย เฉพาะในส่วนต้นน้ำและปลายน้ำ คือ

Regulation 396/2005/EC กำหนดรายการสินค้า และปริมาณสารเคมีตกค้างในสินค้าอาหาร ซึ่งกฎระเบียบมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าปริมาณสารเคมีตกค้างกลางของสหภาพยุโรป จากเดิมที่แต่ละประเทศมีการกำหนดค่าปริมาณสารเคมีตกค้างแตกต่างกันส่งผลให้เกิดความยุ่งยาก สำหรับการส่งออกสินค้าไปจำหน่ายในประเทศต่างๆ กฎระเบียบฉบับนี้มีผลบังคับใช้เต็มที่ตั้งแต่เดือนกันยายน 2551 เป็นต้นมา โดยมีการกำหนดชนิดและปริมาณสารเคมีตกค้างในแต่ละชนิดอาหารไว้อย่างชัดเจน สารใดก็ตามที่ไม่มีการกำหนดค่าปริมาณไว้ ให้ถือว่าใช้ค่าบังคับที่ 0.01 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม (ppm)

ทั้งนี้สารเคมีที่ถูกถอดถอนไปนั้นสหภาพยุโรปกำหนดให้คงค่าสารเคมีตกค้างสูงสุด (Maximum Residue Limits – MRL) เดิมไว้เป็นระยะเวลาสูงสุด 18 เดือน ก่อนกำหนดให้เป็นระดับค่าสารเคมีตกค้างที่ 0.01 ppm ในที่สุด โดยจะมีการแจ้งเวียนข้อมูล (SPS Notification) ผ่าน WTO แต่หากสารเคมีนั้นมีการกำหนดค่าโดย Codex หรือมีการยื่นเรื่องโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านช่องทาง การขอ Import Tolerance หน่วยงานความปลอดภัยอาหารแห่งสหภาพยุโรป (EFSA) จะดำเนินการ ประเมินความเสี่ยงตามคำร้องและข้อมูลที่ยื่นอีกครั้ง หากผลจากการประเมินพบว่าไม่ปลอดภัยก็จะ คงค่าสารเคมีตกค้างที่ 0.01 ppm ไว้ แต่หากผลการประเมินแสดงว่าปลอดภัยต่อผู้บริโภคอาจมีการ เปลี่ยนแปลงค่า MRL

### 3.3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา<sup>26</sup>

ประเทศสหรัฐอเมริกาหน่วยงานในการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชคือ หน่วยงานปฏิบัติการของสำนักงานใหญ่ว่าด้วยการป้องกันสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสารพิษ ซึ่งอยู่ภายใต้ องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) โดยรับผิดชอบในการประเมินและควบคุมกฎระเบียบที่ เกี่ยวข้องกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสารพิษ และบริหารจัดการแผนงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสารพิษ (pesticides and toxic substances) คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช แมลง เชื้อรา และหนู (The Federal Insecticide, Fungicide and Rodenticide Act : FIFRRA) และพระราชบัญญัติว่าด้วยอาหาร ยา และเครื่องสำอาง (The Federal Food, Drug and Cosmetic Act : FDCA)

<sup>26</sup> สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข. (2550). สรุปผลการศึกษาเรื่อง การศึกษาระบบการควบคุมการใช้สารเคมี กรณีประเทศสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย. หน้า 5-11.

ภารกิจที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ได้แก่

- (1) การกำหนดระดับสารตกค้างในอาหาร
- (2) การขึ้นทะเบียนสารตัวใหม่ (Registration) และการทบทวนและอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนสารตัวเก่า (Registration)
- (3) การตรวจสอบทบทวนสารที่สงสัยว่าจะเป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
- (4) การติดตามตรวจสอบระดับสารตกค้างในอาหาร มนุษย์ และสัตว์ป่า และปลาที่ไม่ใช่เป้าหมายของการใช้สาร
- (5) การกำหนดแนวปฏิบัติการขึ้นทะเบียนสาร และการพัฒนามาตรฐานปฏิบัติขึ้นทะเบียนการขึ้นทะเบียนและการทบทวนการขึ้นทะเบียน
- (6) กำหนดนโยบายแผนงานในการฝึกอบรมด้านเทคนิคและบุคลากร
- (7) กำหนดความจำเป็นในการศึกษาวิจัย หลักเกณฑ์ในการติดตามแผนงานด้านสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

(8) ทบทวน รายงานผลกระทบของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

(9) ปฏิบัติงานระหว่างประเทศอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

องค์กรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) มีหน้าที่กำหนดกฎระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยจะมีกระบวนการศึกษาวิจัย (Research) และเสนอ (Proposal) เป็นร่างระเบียบบังคับใช้ซึ่งในร่างข้อเสนอ (Proposal) จะต้องนำไปประกาศในสำนักทะเบียนกลาง (Federal Register) เพื่อให้สาธารณชนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาและเสนอข้อคิดเห็นหรือประเด็นโต้แย้งไปยังหน่วยงานที่เสนอร่างกฎระเบียบดังกล่าวจนได้เป็นกฎระเบียบฉบับสุดท้าย (Final Rule) ที่จะนำมาบังคับใช้ซึ่งในแต่ละขั้นตอนดังกล่าว องค์กรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะต้องแจ้งในสำนักทะเบียนกลางซึ่งขั้นตอนต่างๆ ประกอบด้วย

ร่างข้อเสนอกฎระเบียบฉบับแรก

แจ้งให้สาธารณชนเสนอข้อคิดเห็น

แจ้งเรื่องการจัดเวทีรับแจ้งรับฟังความคิดเห็น

แจ้งสารกฎระเบียบฉบับสุดท้าย

และเมื่อกฎระเบียบฉบับสุดท้ายประกาศในสำนักทะเบียนกลางแล้วจะนำไปกำหนดหมายเลขกำกับเพื่อพิมพ์ลงในกฎระเบียบของรัฐบาลกลาง (Code of Federal Regulations-CER)

การควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในสหรัฐอเมริกามีกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (Public Participation Process) ในเรื่องการทบทวนระดับสารตกค้าง และการขึ้นทะเบียน

ใหม่ของการป้องกันกำจัดศัตรูพืช (Pesticide Tolerance Reassessment and Reregistration)<sup>27</sup> ซึ่งหน่วยงานสิ่งแวดล้อม (EPA) และกระทรวงเกษตร (USDA) ได้ร่วมมือกันพิจารณากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อเป็นการเพิ่มระดับความโปร่งใสและระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประเมินความเสี่ยง (risk assessments) และการตัดสินใจเพื่อลดความเสี่ยง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมาจากการที่คณะกรรมการที่ปรึกษาการทบทวนประเมินระดับสารตกค้าง (The Tolerance Reassessment Advisory Committee-TRAC) ได้เสนอร่างกระบวนการและแจ้งประกาศในสำนักงานทะเบียนกลางเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) เพื่อให้ภาคประชาชนได้เสนอข้อคิดเห็น (Comments) ซึ่งจากข้อคิดเห็นที่ได้รับรวมทั้งประสบการณ์ที่ได้จากการทดลองแผนงานในเรื่องที่ผ่านมาจึงได้ข้อสรุปเป็น “กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน” ซึ่งมีจุดหมายที่สำคัญคือ

(1) เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ในช่วงเวลาที่เหมาะสม

(2) เพื่อให้การทบทวนมีความสอดคล้องกับระดับความเสี่ยงขอบเขตการใช้ประโยชน์ ความซับซ้อนของเรื่องที่ประเมิน และข้อกังวลของสาธารณะในสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแต่ละชนิด

(3) เพื่อให้การดำเนินนโยบายของกฎหมาย กฎระเบียบและการบังคับใช้มีความเที่ยงธรรมต่อสิ่งแวดล้อม ให้ประชาคมทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมโดยไม่จำกัดสถานะทางเศรษฐกิจ สังคมหรือชาติพันธุ์

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของสาธารณชนเป็นกระบวนการที่มุ่งหมายเปิดโอกาสให้องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) ได้รับข้อมูลโดยรอบด้านเพื่อช่วยในการทบทวนระดับสารตกค้างและการขึ้นทะเบียน รวมทั้งมีความเที่ยงธรรมต่อสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ในกระบวนการมีส่วนร่วมของสาธารณชน องค์กรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) ได้แบ่งออก 3 ระบบตามปัจจัยความเสี่ยงและความซับซ้อนของเรื่องดังที่ปรากฏข้างต้น ได้แก่

(1) กระบวนการมีส่วนร่วมเต็มรูปแบบ (Full Participation)

(2) กระบวนการมีส่วนร่วมแบบลดขั้นตอน (Modified Process)

(3) กระบวนการมีส่วนร่วมแบบเร่งรัด (Low Risk Process)

<sup>27</sup> อานันตี วิเศษรจนาน. (2547). เอกสารวิชาการวิเคราะห์แนวทางการควบคุม อนุญาต จดทะเบียนยกเลิกสารเคมีเกษตร: กรณีศึกษา USERA และประเทศไทย. หน้า 7-15.

1) กระบวนการมีส่วนร่วมเต็มรูปแบบในการขึ้นทะเบียนหรือทบทวนสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช (Full Participation)

กระบวนการนี้ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนจะมีระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วม ทั้งนี้ก่อนเริ่มกระบวนการ องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะแจ้งสาธารณชนให้ทราบล่วงหน้าถึงแผนกำหนดการเริ่มต้นกระบวนการมีส่วนร่วม และเจ้าของทะเบียนสารเคมีที่จะต้องถูกประเมินจะต้องแจ้งความก้าวหน้าเรื่องผลการศึกษาวิเคราะห์ประเมินความเสี่ยงที่ดำเนินอยู่ในห้องปฏิบัติการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) ได้ทราบสถานะ ซึ่งจะนำไปกำหนดระยะเวลาให้เจ้าของทะเบียนเตรียมนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาทราบเป็นการล่วงหน้า ซึ่งการเตรียมการขององค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) ดังกล่าวจะทำให้ทั้งสองฝ่ายคือสาธารณชน และเจ้าของทะเบียนได้นำเสนอข้อมูลเพื่อให้องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) ได้นำไปพิจารณาต่อไป ขั้นตอนต่างๆมีดังนี้

(1) ขั้นเตรียมการ (Pre-Phase 1) เป็นขั้นตอนที่ผู้มีส่วนได้เสียและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้เตรียมข้อมูลการใช้สารเคมี และข้อมูลที่เป็นประโยชน์อื่นๆ โดยในขั้นตอนนี้มีหลักการสำคัญ คือ การแจ้งเตรียมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เตรียมการล่วงหน้าในเรื่องข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยง ได้แก่ การใช้ตามที่ระบุในฉลาก การปฏิบัติจริง และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน สภาพการปฏิบัติจริงซึ่งมีส่วนสำคัญในการที่จะประเมินสภาพการบริโภคอาหาร การได้รับสัมผัสในแหล่งที่พักคนงาน และสภาพนิเวศน์ และการประเมินความเสี่ยง (risk assessment) โดยปกติในขั้นตอนนี้จะมีระยะเวลาประมาณ 1 ปี องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะแจ้งข้อมูลที่มีอยู่เกี่ยวข้องกับสารเคมีที่จะถูกประเมินและประสานข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ได้แก่กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (USDA) และหน่วยงานรัฐบาลกลางที่เกี่ยวข้องอื่นๆ หน่วยงานรัฐ และท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญโดยเฉพาะประชาคมการใช้สารเคมีเพื่อสาธารณสุขแล้ว จากนั้นองค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะนำข้อมูลที่เผยแพร่ใน Internet เพื่อให้สาธารณชนได้มีโอกาสตรวจสอบและเสนอข้อคิดเห็น ในขณะที่เดียวกันก็จะประเมินข้อมูลความเสี่ยงที่มีอยู่ รวมทั้งการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประชากรที่มีถิ่นที่อยู่ พฤติกรรมและวัฒนธรรมหรือประเพณีอื่นๆ ที่มีความเสี่ยงสูงกว่าประชาชนทั่วไป นอกจากนี้้องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) อาจร่วมมือกับกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (USDA) และหน่วยงานรัฐบาลกลางที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จัดประชุมกับผู้มีส่วนได้เสียที่มีการเสนอข้อมูลแตกต่างเป็นพิเศษเกี่ยวกับสารเคมี โดยหลังการประชุมขององค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะมีการสรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยง รวมทั้งสอบถามข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสนอมาเพื่อ

นำเสนอแก่สาธารณชนผ่านทาง Internet อีกครั้งเพื่อนำไปสู่การอภิปรายต่อไป และในระหว่างนี้จะยังคงมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวข้องที่ได้รับเพิ่มเติมตลอดเวลา

(2) ขั้นที่ 1 ทบทวนข้อมูลประเมินความเสี่ยง (Phase 1-Assessment Registrant Error-only Review)-ภายใน 30 วัน ในขั้นตอนนี้องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะนำผลสรุปการศึกษาวิเคราะห์ประเมินความเสี่ยงทั้งในด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมแข็งไปยังเจ้าของทะเบียนสารเคมีที่ถูกประเมินเพื่อตรวจสอบความผิดพลาดภายในระยะเวลา 30 วัน ซึ่งจะตรวจสอบเฉพาะข้อผิดพลาดทางตัวเลขหรืออื่นๆ ในข้อมูลประเมินความเสี่ยง ในขณะเดียวกัน องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) ก็ส่งข้อมูลให้กระทรวงเกษตรสหรัฐ (USDA) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้ตรวจสอบและเสนอข้อคิดเห็นด้วย

(3) ขั้นที่ 2 การพิจารณาข้อผิดพลาดของ EPA (Phase 2-Agency Considers registrant error comments) ในขั้นตอนนี้หลังจากที่องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) ได้รับพิจารณาจากเจ้าของทะเบียนสารเคมีเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาด รวมทั้งข้อคิดเห็นจากกระทรวงเกษตรสหรัฐ (USDA) และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปปรับปรุงผลประเมินความเสี่ยงแล้ว ก็จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาต่อไป ซึ่งการหรือในเรื่องข้อมูลประเมินความเสี่ยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เมื่อสิ้นสุดขั้นตอนนี้ก็จะนำข้อมูลประเมินความเสี่ยงเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อไป

(4) ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมของสาธารณชนการพิจารณาข้อมูลความเสี่ยง (Public Participation Period: Comment on Risk Characterization) - ภายใน 60-90 วัน ในขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ทั้งสาธารณชนและเจ้าของทะเบียนได้มีโอกาสในการพิจารณา และเสนอข้อคิดเห็นต่อผลการประเมินความเสี่ยง โดยองค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะส่งรายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเผยแพร่ผ่านสำนักทะเบียนกลาง (Notice to the Federal Register) ภายในระยะเวลา 60-90 วัน ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของเนื้อหาความเสี่ยง โดยเฉพาะลักษณะความเสี่ยงจากการใช้สารเคมีแต่ละเรื่อง นอกจากองค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) แล้ว หน่วยงานรัฐบาลกลางอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก็สามารถจัดเวทีหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียในผลประเมินความเสี่ยงดังกล่าวด้วย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ประชาชนกลุ่มต่างๆ ผู้มีส่วนได้เสียจะดำเนินต่อไปจนถึงขั้นตอนที่ 5

(5) ขั้นที่ 4 การทบทวนผลประเมินความเสี่ยงของ EPA และแนวทางเบื้องต้นในการจัดการความเสี่ยง (EPA revises risk assessment) – ภายใน 90 วัน ในขั้นตอนนี้หลังจากองค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) ได้รับข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดแล้วก็จะนำมาพิจารณาทบทวนผลการประเมินความเสี่ยง และทางเลือกต่างๆ ซึ่งถ้ามาตรการจัดการความเสี่ยงมี

ผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์สารเคมี องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) อาจเตรียมเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการใช้ประโยชน์เฉพาะด้านของสารเคมี และถ้าการใช้ประโยชน์ในดานเกษตรได้รับผลกระทบ องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะมีการหารือกับกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (USDA) และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ที่ได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ในขั้นตอนที่ 3 องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) อาจต้องจัดเวทีเสนอข้อมูลแก่หน่วยงานรัฐบาลกลางต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น หรืออาจมีการเรียกประชุมกับกับผู้มีส่วนได้เสีย และหน่วยควบคุมกฎระเบียบต่างๆ เพื่อพิจารณาข้อมูลความเสี่ยง รวมทั้งแนวทางที่เสนอจัดการความเสี่ยง ซึ่งข้อมูลการประชุมดังกล่าวจะมีการเผยแพร่สู่สาธารณะให้ประชาชนรับรู้ จะเห็นได้ว่าองค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (USDA) และหน่วยงานรัฐบาลกลางอื่นๆ จะต้องทำงานร่วมกันเพื่อพิจารณาข้อคิดเห็นทั้งหมด รวมทั้งอาจต้องหารือกับผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ เพื่อพิจารณาความเห็นที่ได้จากสาธารณชนในเรื่องการทบทวนข้อมูลประเมินความเสี่ยงและการเริ่มพิจารณาแนวทางจัดการลดความเสี่ยง (ซึ่งในกระบวนการนี้จะต้องดำเนินต่อไปจนถึงขั้นที่ 6) ซึ่งหากมีการดำเนินการในขั้นตอนนี้แล้วสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้โดยไม่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นอีกเป็นครั้งที่ 2 ก็อาจมีการข้ามขั้นตอนที่ 6 ได้เลย

(6) ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมของสาธารณชน เรื่องแนวทางจัดการความเสี่ยง (Public participation period: Comment on risk reduction) – ภายใน 60 วัน ในขั้นตอนนี้ องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะเผยแพร่ข้อมูลในสำนักทะเบียนกลางในเรื่องการทบทวนข้อมูลประเมินความเสี่ยงและข้อคิดเห็นของสาธารณะ และข้อมูลแนวทางจัดการความเสี่ยงเบื้องต้น ผลกระทบจากมาตรการลดความเสี่ยง หรือการประเมินประโยชน์ที่ได้รับในเบื้องต้น ซึ่งจะมีระยะเผยแพร่ 60 วัน หรืออาจมากกว่าถ้ามีความจำเป็น ซึ่งสาธารณชนจะสามารถเสนอข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอ (Proposal) แนวทางจัดการความเสี่ยง

(7) ขั้นที่ 6 กำหนดมาตรการจัดการความเสี่ยงสุดท้าย (Final risk management) – ภายใน 60 วัน ข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 5 หรือจากขั้นที่ 3-5 ทั้งหมด องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จะนำมาสรุปทบทวนและพิจารณาข้อคิดเห็นทั้งหมด นอกจากนั้นยังสามารถเชิญชวนให้กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (USDA) และหน่วยงานรัฐบาลกลางอื่นๆ รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียให้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำไปกำหนดมาตรการจัดการความเสี่ยง และทบทวนข้อมูลในด้านผลกระทบและประโยชน์แล้วเผยแพร่ข้อมูลให้สาธารณชนได้พิจารณา

ส่วนกระบวนการที่มีส่วนร่วมแบบลดขั้นตอนจะเป็นกระบวนการที่ลดระยะเวลาลงตามปัจจัยความเสี่ยงและความซับซ้อนของเรื่อง ส่วนในกระบวนการมีส่วนร่วมแบบเร่งรัดจะใช้เมื่อมีการตรวจสอบสารเคมีแล้วพบว่ามีการใช้้น้อยมาก และมีผู้มีส่วนได้เสียมีจำนวนไม่มากที่ไม่ได้รับผลกระทบ มีความเสี่ยงต่ำ ซึ่งจะใช้มาตรการลดความเสี่ยงเพียงเล็กน้อยหรือไม่ต้องใช้เลยก็ได้ ดังนั้นกระบวนการเต็มรูปแบบหรือลดขั้นตอนจึงไม่มีความจำเป็น องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (EPA) จึงอาจตัดสินใจสรุปกระบวนการประเมินได้เลย แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการประเมิน และข้อมูลทั้งหมดในการประเมินความเสี่ยงจะต้องเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีการตรวจสอบและเสนอข้อคิดเห็นเช่นเดียวกับกระบวนการมีส่วนร่วมเต็มรูปแบบ